

Hazai botanikai dolgozatok ismertetése.*)

Referate über ungarische botan. Arbeiten.**)

Staub Móricz: *A Cinnamomum nem története.* Két térképpel és huszonhat táblával. 4°. Budapest, 1905. (Kiadja a magyar földtani társulat, magyar és német szöveggel).

Szerző ezen monographiában, mely sok évi tanulmány eredménye, az ásatag *Cinnamomum* fajok systematikáját s elterjedését tárgyalja s megkísérli az élő fajoknak a kihaltaktól való származását levezetni. Ezen munkánál a berlini botan. kert azon anyagját használta, melyet annak idején MEISSNER revideált, részben pedig még a petersburgi botan. kert gyűjteményének némely fáját. Tanulmányának nagy érdeme, hogy a számos, tökéletlenül s nagyobbára csak töredékekből ismertetett ásatag fajokat kritikus szemmel megrostálta. Mély sajnálatunkra oly korán elhunyt tudósunknak kétségtelenül egyik legkiválóbb munkája, melynek megjelenését megélnie, a sors nem engedte.

Moesz Gusztáv: *A szászhermányi láp.* Brassói Lapok, 1905, 69. és 70. sz.

A nevezett láp felette érdekes Flórájának jellemzése. Sajnáljuk, hogy nem szaklapban,

MorizStaub: *Die Geschichte des Genus Cinnamomum.* Mit 2 Karten und 26 Tafeln. 4°. Budapest, 1905. (Herausgegeben von der ung. geol. Gesellschaft. Mit ungarischem und deutschem Texte.)

Die vorliegende Monographie, die Frucht eines langjährigen Studiums, behandelt die Systematik und Verbreitung der fossilen *Cinn.* Arten und versucht die recenten Arten von den ausgestorbenen abzuleiten. Verf. hat bei dieser Arbeit das s. Z. von MEISSNER revidierte Material des k. bot. Museums in Berlin und teilweise jenes des bot. Gart. in St. Petersburg zu Rate gezogen und als Resultat die grosse Zahl der uns fragmentarisch bekannten fossilen Arten kritisch gesichtet. Jedenfalls ist dies eine der bedeutendsten Arbeiten des uns leider zu früh entrissenen Autors, deren Erscheinen zu erleben, ihm leider nicht mehr vergönnt war.

Gustav Moesz: *Das szászhermányer Moor.* Brassói Lapok, 1905, No. 69. u 70.

Charakterisierung der sehr interessanten Flore dieses Moores. Es ist zu bedauern, dass

*) Tisztelettel felkérjük a t. szaktársakat, hogy megjelent b. dolgozataikat ismertetés céljából szerkesztőségünkhöz (Budapest, VI., Városligeti fasor 20/b) bektüdeni sziveskedjenek.

**) Wir ersuchen unsere geehrten Herren Fachgenossen um Einsendung ihrer neu erschienenen Arbeiten behufs Referates an die Redaction des Blattes Budapest, VI., Városligeti fasor 20/b).

hanem egy napilap tárczarovatában jelent meg. E helyen kiemeljük a nevezetesebb adatokat:

Primula farinosa. *Armeria purpurea*. *Senecillis sibirica*. *Pedicularis palustris* és *Sceptrum Carolinum*, *Menyanthes trifoliata*, *Allium ochroleucum* (helyesebben *pseudoochroleucum* SCHUR) *Dianthus superbus*.

Moesz Gusztáv: Brassó legelső virágai. Brassói Lapok, 1905. 54. és 55. sz.

E tárczában szerző öt évi megfigyelés alapján mondja el tapasztalatait a tavaszi növények virágzásának kezdetéről. Érdekes adat, hogy a *Hepatica transylvanicát* a Czenken, 1901-ben decz. hó 24-én virágban látta.

Lejtényi Sándor: Növény-szótár a középiskolai ifjúság számára. I. rész. Magyar-Latin. Arad, 1905. Ára 40 fill.

«Több mint 1000 virágos növény botanikai nevét» adja magyarul és latinul, tehát voltaképen a magyar flórának igen hiányos magyar-latin (sok helyen hibás) szótára. Nem tudjuk, mi módon legyen e füzet «éppen elég arra, hogy a tanuló botanikai ismereteit gyarapítsa és tekintélyes Herbariumot állítson össze segítségével». Nem áll az előszónak az állítása sem, hogy «benne megtalálja minden közönségesebb hazai és kultivált növénynek magyar és latin nevét» stb. Egyáltalában nem tudjuk felismerni az efféle munka czélját, melynek sok hibája inkább arra alkalmas, hogy tévedéseket terjesszen.

dieser Artikel nicht in einer Fachschrift, sondern als Feuilleton eines Tagblattes erschienen ist. Hervorzuheben sind folgende bemerkenswertere Angaben:

Gustav Moesz: Die ersten Blumen Brassó's. Brassói Lapok, 1905. No. 54. u. 55.

Verf. legt in diesem Feuilleton die Resultate seiner 5-jährigen Beobachtung über den Blütenbeginn der Frühjahrs-pflanzen. (Interessant: *Hepatica transylvanica* am Czenk 1901 am 24. Dez. in Blüte beobachtet!)

Alex. Lejtényi: Pflanzenwörterbuch für die Mittelschul-Jugend. I. Teil. Ungarisch-lateinisch. Arad, 1905. (40 Heller).

«Giebt die botanischen Namen von mehr als 1000 Blütenpflanzen ungarisch und lateinisch», ist also eigentlich ein stark lückenhaftes (und oft fehlerhaftes) Wörterbuch der ung. Flora. Wie das Heftchen «gerade geeignet sein» soll «die botan. Kenntnisse des Schülers zu fördern und ein ansehnliches Herbar mit seiner Hilfe zusammenzustellen» müssen wir bezweifeln, ebenso noch eine andere Behauptung des Vorwortes, dass nämlich darin die ung. u. latein. Namen aller gewöhnlicherer und cultiv. Pflanzen enthalten seien». Ueberhaupt konnte uns der Zweck der Arbeit nicht einleuchten, welche mit ihren

Moesz Gusztáv: A Brassóban előforduló közönségebb virágos növényeknek áttekinthető összefoglalása termőhelyük és virágzásuk ideje szerint. Brassó, 1903.

A tanulók használatára szánt könyvecske berendezése igen alkalmas arra, hogy kezdőket a gyűjtésnél s keresésnél útbaigazítson.

vielen Fehler eher geeignet ist, Irrtümer zu verbreiten.

Gust. Moesz: Zusammenfassende Uebersicht der um Brassó vorkommenden häufigeren Blütenpflanzen nach Standort u. Blütezeit. Brassó, 1903.

Das für den Gebrauch von Schülern bestimmte Werkchen ist in Folge seiner praktischen Einteilung geeignet, Anfänger beim Sammeln und Suchen nützlich zu sein.

H. Rehm: *Contribuciones mycologicae ad Floram Hungariae*.

Növényt. Közlem. IV. 1905. Fasc. 1. p. 1—6. Cfr. Magy. Bot. Lapok 1904 p. 000.

E cikkben következő új gombák vannak leírva hazánkból (Neu beschrieben):

Phomatospora Saccardoï REHM var. *leptosphaerioides* REHM (Tarpatak, leg. LINHART), *Eriosphaeria erysiphoides* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Lojkania hungarica* REHM nov. gen. et spec. (Pozsony Szt.-György, leg. A. ZAHLBRUCKNER), *Naevia muscarina* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Propolis pyrina* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Cenangium heteropatelloides* REHM (in alpib. hung. leg. LINHART), *Cenangella alnicola* REHM (Hung. leg. HAZSL.), *Hymenobolus Kmetii* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Tympanis acerina* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Pseudographis Orni* REHM (Herkulesfürdő, leg. LOJKA), *Ombrophila Kmetii* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Pezizella obscurata* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Lasiobelonium lachnoides* REHM (Prencsfalu, leg. KMET), *Humaria Schemnitzensis* REHM (Hodrusbánya, leg. KMET), *H. olivaceo-fusca* REHM (Prencsfalu, leg. KMET).

A cikk ezenkívül számos új adatot s systematikai helyesbítést tartalmaz.

Der Artikel enthält ausser diesen eine Anzahl neuer Angaben und system. Berichtigungen.

Cserey Adolf, A mohák higroszkopos természete. (Ueber die Hygroskopicität der Moose) l. c. p. 7—9.

Szerző következő mohoknak vizsgálta meg vízfelszívó képességét:

Verf. untersuchte folgende Moose in Bezug auf Capacität der Wasseraufnahme:

Hypnum cupressiforme, purum, Schreberi, Hylocomium lo-reum, splendens, triquetrum, Anomodon viticulosus Dicranum scoparium, Polytrichum formosum,

a *Hypnumot*, *Hylocomiumot* a vízfelszívó képességének gyorsaságára is.

Hypnum und *Hylocomium* auch in Bezug auf Schnelligkeit der Wasseraufnahme.

Kerékgyártó Árpád: Magyarország virágos növényei szín tekintetében. (Die Blütenpflanzen Ungarns in Bezug auf ihre Farbe) l. c. p. 10—16. c. 2 tab. Conf. Magy. Bot. Lapok 1904, p. 363.

Róth Robert: Különös fenyőalak a Magas Tátrában. (Eine eigentümliche Fichtenform in der Hohen Tatra) l. c. p. 16—21. c. 4 Photogr.

Görbült főhajtású luczfenyőket említ, melyek igen nedves, tőzeges talajon fordulnak elő.

Erwähnt Fichten mit überhängenden Gipfeln, welche an sehr feuchten torfigen Stellen wachsen.

Futó Mihály: *Polypodium vulgare* L. és *P. vulgare* v. *serratum* Willd. L. c. p. 22—26. c. 3 fig. Cfr. Magy. Bot. Lapok 1904, p. 361.

Lengyel Géza: Újabb adatok Budapest környéke növényzetének ismeretéhez. (Neue Beiträge zur Kenntniss der Vegetation der Umgebung von Budapest). L. c. p. 26—27. Cfr. Magy. Bot. Lapok 1905, p. 40.

Wolcsánszky János: Adatok Magyarország lombos mohainak ismeretéhez. (Beiträge zur Kenntniss der Laubmoose Ungarns) L. c. p. 28—33.

Nagyobbára a legelterjedtebb fajok termőhelyeit sorolja fel.

Bringt z. gr. T. Standortsangaben der am meisten verbreiteten Arten.

Tomek János: Az *Ozonium stuposum* Pers. összefüggése az *Agaricus* (*Collybia*) *velutipes* Curtis termőtestével. (Ueber den Zusammenhang von *Oz. stup.* mit dem Fruchtkörper des *Agaricus velutipes*.) L. c. p. 41.

Szerző az *Ozon. stuposumot* a budapesti botan. kertben nőtt példák alapján az *Agaricus velutipes* meddő mycelium alakjának tartja.

Verf. hält *Ozonium stuposum* nach Exemplaren, welche im budapester botan. Garten gewachsen sind, für eine sterile Mycelium-Form des letzteren Pilzes.

Szabó Zoltán: Mykologische Beobachtungen. (Mykologiai megfigyelések.) Jahresber. der Schles. Ges. f. vaterl. Kultur 1904. I. Fungi coprophili.

A breslauer zoolog. kert különböző állatjának trágyáján fejlődött gombákat tárgyalja.

Behandelt die sich aus dem Miste versch. Tiere des breslauer zoolog. Gartens entwickelten Pilze.

D.

D.

Dr. Borovszky Samu szerkesztésében megjelentő **Magyarország vármegyéi és városai** című műnek **Pozsony vármegye** kötetének botanikai vonatkozású részének ismertetése.

A fent jelzett kötetben Pozsony vármegye természetrajzi viszonyai című fejezetet olvastam el s abban a botanikai vonatkozású szakaszokban szó nélkül nem hagyható hibákat találtam.

Ezen szakaszok célja azt gondolom, az volt, hogy a flóra képét főbb vonásokkal, a variációk és legtömegesebben előforduló fajok felemlítésével röviden vázolja e rész megírója, de a nem botanikus kéz vonásai céljukat el nem érték egészen.

A cikk írója a 9. lapon a 12. fejezetben többek között említi, hogy az «élet» Európáról Dk-ről Ény-felé vándorol. Ez ma már így általánosságban s kellő megszorítás nélkül nem áll, ennek ellent mond a sok nyugoti eredetű gyomnak megfordított irányban való haladása, meg befolytak ebbe már sokkal inkább a modern közlekedési eszközök, a cultura, mint a növények spontan törekvései. A fenti állítást azzal bizonyítja a 10. lapon, hogy ha még a hainburgi hegység s a Morva folyó jobbparti növényzetének némelyike nálunk ismeretlen, növény geográfiai okok biztosítanak arról, hogy ezek nálunk (Pozsonyvm.) is meg fognak jelenni. No kérem, ha a növények az említett hely-

In dem in der Redaction **Dr. Samuel Borovszky's** erscheinenden Sammelwerke «**Die Comitate Ungarn's**» ist im Bande des **Pozsony-er Comitates** auch ein den naturwissenschaftlichen Verhältnissen dieses Comitates gewidmeter Abschnitt erschienen, welcher in botanischer Beziehung mehrere Irrtümer enthält. Der Zweck des den botanischen Verhältnissen gewidmeten Capitels war — glaube ich — durch Aufzählung der Raritäten und der durch massenhaftes Vorkommen charakteristischen Arten in grossen Zügen ein Gesamtbild der Flora zu skizzieren, aber die Schilderungen des in der Botanik nicht bewanderten Verfassers haben dieses Ziel nicht ganz erreicht.

Auf Seite 9 des 12. Capitels erwähnt der Verf. u. A., dass «das Leben» in Europa von Südosten nach Nordwesten wanderte; dieser Satz kann heute im Allgemeinen nicht eingeschränkt bestehen, es widersprechen ihm die vielen Unkräuter westlichen Ursprunges, welche in umgekehrter Richtung wandern, auch haben die Verkehrsmittel, die Cultur, einen nicht zu unterschätzenden Einfluss gegenüber dem spontanen Wanderungstrieb der Pflanzen. Verf. will den aufgestellten Satz auf S. 10 dadurch bekräftigen, dass wenn einige Vertreter der Flora der hainburger Berge und des rechten Marchufers bei uns noch nicht bekannt sind, so sprechen doch pflanzengeogra-

ról Eny-i irányban haladnak Pozsonyvm. területét nem érintetik. De hazánk kiváló botanikusainktól jól átkutatott részén, a pozsonyi hegyeken alig hihető, hogy a hainburgi hegyekről az ezt jellemző pannoniai illetve pontusi ritkaságok p. o. *Dracocephalum*, *Astragalus exscapus*, *vesicarius* és *Echinops ruthenicus* még elő fognak kerülni.

Kár volt a mérges és gyógy-növények ismertetésére külön fejezetet szánni, mert sokkal jobb lett volna szerény nézetem szerint például azt, hogy az egyes növény officinalis-e vagy mérges-e mindjárt az ismertetésénél felemlíteni, mert így nem történhetik meg, hogy valamely növény kétszer említették vagy egyszer sem mint mérges. (Egyetlen mérges virágos növényt említ!)

«A mérges és gyógynövények» fejezetnek pedig, ha már megvan, jobb lett volna «A virágos mérges és gyógynövények» címet adni, mert így minden feltűnés nélkül maradhattak volna el az ilyenmű virágtalanok. S kár volt gyógyszer-tári nevükön említeni az e fejezetben tárgyalt növényeket, mert ez nem idevágó, de különben a címet csak ez ma-

phische Gründe dafür, dass sie auch bei uns (Pozsonyer Com.) erscheinen werden.

Wenn nun diese Arten von ihrem erw. Standorte in nordwestl. Richtung wandern, können sie doch das Gebiet unseres Comitatus unmöglich erreichen. Dass die auf den hainburger Bergen vorkommenden Raritäten der pannonischen resp. pontischen Flora (z. B. *Dracocephalum*, *Astragalus exscapus*, *vesicarius*, *Echinops ruthenicus*) in den von vorzüglichen Botanikern unseres Landes gut durchforschten pozsonyer Bergen aufgefunden werden sollen, ist kaum glaublich.

Statt den Gift- und Heilpflanzen ein besonderes Capitel zu widmen, wäre es nach meiner unmaassgebender Meinung nach angezeigt gewesen, diese Eigenschaften der Pflanzen bei den einzelnen Arten zu erwähnen, so hätte es vermieden werden können, dass einzelne Pflanzen zweimal angeführt werden, oder als Giftpflanze überhaupt unerwähnt bleiben. (Es wird nur eine einzige Giftpflanze erwähnt!) Auch wäre dieses Capitel besser als «Phanerogame Gift- und Heilpflanzen» zu titeln gewesen, so wäre das Weglassen der in diese Kategorie gehörenden Cryptogamen weniger aufgefallen. Die officinellen Namen dieser Pflanzen, unter welchen sie angeführt werden, gehören eigentlich nicht hierher, sie erklären aber den Titel des Capitels. Die Flora des pozsonyer Comitatus ist wohl nicht

gyarázza meg. Pozsonymegye flórája Austria flórájával nem «közös» hanem inkább hasonló. A *Smyrniium perfoliatum* MILL. nemesak a bakonyi Somhegyen fordul elő a dévényi Nagytetőn kívül!

Beszél a szerző «félfüvekről»; helyesebb lett volna e helyett a «sásfélék» szó. Említi, hogy *Rhynchospora* nincs nálunk (tehát Pozsony vm.-ben), (12. oldal, első bekezdés 11. sor) pedig SCHILLER már a term. tud. s orvos egyl. közleményei 5. füzetének 105. lapján említi, KRZISCH adata alapján a *Rhynchospora alba Vahl* előfordulását. A mohok e mű szerzője szerint «szaporodási műszereik tekintetéből a phanerogamokhoz tartoznak!» (13. old. 2. bekezdés alulról 9. sor). A gombák fejezetében említi, hogy olyanok vannak, melyeket sokáig csak innen ismert a tudós világ (14. oldal, 78. jegyzet). «Ilyenek a Súr erdő szélén tenyésző *Sphaerotheca gigantiascus* és a *bollas urtica raticans!*» (sic!) Ez utóbbi hiszem *Urtica radicans* BOLLA akar lenni, (helyesen *Urtica KIOVIENSIS* ROG. s ez esetben egy virágos növényt a gombák közt kereshetünk az előbbieik szerint pedig a mohokat a virágosak között. Ugyan e fejezetben említi a szerző, hogy a pozsonyi piacon keresett s megszerezhető a jó-féle «*boletus satanas L.*» is. Ez pedig tudvalevőleg mérges, vagy ha

«gemeinsam» mit jener Oesterreichs, wohl aber ähnlich. *Smyrniium perfoliatum* MILL. kommt ausser dem Dévényer (Thiebner) Kobel nicht nur auf dem bakonyer Somhegy vor!

Der Verf. spricht über «Halbgräser»; der Ausdruck «Riedgräser» (sásfélék) wäre richtiger gewesen. Er erwähnt, dass bei uns (pozsonyer Comitát) *Rhynchospora* nicht vorkomme (S. 12), nun hat aber schon SCHILLER (in den Verh. des Pozs. Term. tud. s orv. egyl. Heft 5. p. 105) auf Grund der KRZISCH'schen Angabe *R. alba VAHL* aus dem Comitáte erwähnt. Nach Verf. «gehören die Moose in Bezug auf ihre Fortpflanzungsorgane zu den Phanerogamen!» (p. 13). Bei den Pilzen erwähnt Verf. solche, welche der Gelehrtenwelt lange Zeit hindurch nur von hier bekannt waren (p. 14 Not. 78) «solche sind die am Rande des Schur-Waldes vorkommende *Sphaerotheca gigantiascus* und *Bollas urtica raticans!* (sic!)». Letztere soll wohl *Urtica radicans* BOLLA sein (richtig: *U. Kioviensis* ROG.) und in diesem Falle müssen wir also eine Phanerogame unter den Pilzen suchen und nach dem vorhergehenden Satze die Moose unter den Phanerogamen. Im selben Capitel erwähnt der Verf., dass auf dem pozsonyer Marke ein gesuchter und verkäuflicher Pilz der geniessbare «*Boletus satanas L.*» sei. Das ist nun bekanntlich ein giftiger Pilz. und wenn er es auch nicht sein sollte, ist er keineswegs gesucht.

nem is hát akkor aligha kere-
sett. S hiszem, hogy jobb lett
volna e rész megírását egy bo-
tanikusra bízni, mert hiszen
európai híru botanikusaink is
vannak Pozsonyban, akik a
munkát bizonyára elvállalták
volna, ha erre felkérük.

Bezdek József,
tanár (Pozsony-Szentgyörgy).

Es wäre besser gewesen, die
Verfassung dieses Teiles einem
Botaniker zu übertragen, wir
haben doch in Pozsony selbst
weitbekannte Fachmänner, die
sich dieser Aufgabe nicht ent-
zogen hätten, wenn sie hierzu
aufgefordert worden wären.

Jos. Bezdek
(Pozsony-Szt-György).

A kir. magy. Term.-tud. Társ. szakosztályának 1905.
április hó 12-ikén tartott ülése.

Sitzung der botan. Section der k. ungar. naturwiss.
Gesellschaft am 12. April 1905.

Mágoecs-Dietz Sándor: »A
Convolvulus arvensis L. levél-
alakjának ismeretéhez» czímen
tartott előadást (bemutatással).

Jávorka Sándor: »A *Vinca*
herbacea W. K. és *Vinca minor*
L. hybridje az egyetemi növé-
nykert herbariumában» czímen
tartott előadást (bemutatással).

A budapesti botanikus kert
herbariumában egy SÁNDOR JÓ-
ZSEFTŐL gyűjtött s *Vinca hybrida*
SÁNDOR-nak nevezett *Vinca* pél-
dát talált, mely teljesen meg-
egyezik a *V. minorral*, csupán
a hosszukás pártaczimpákat
örökölte a *V. herbacea*-tól. Egyet-
len példáját SÁNDOR a budai
hegyekben szedte.

Végül a társulat választ-
mányának átiratát tárgyalták,
mely a természetrajzi specialitá-
sok megvédésére s a hazai
flóra tanulmányozására vonat-
kozik.

Alex. Mágoecs-Dietz spricht
«Über die Blattform des *Con-
volvulus arvensis*» (mit Demon-
strationen).

Alexander Jávorka spricht
«Über einen Bastard der *Vinca*
herbacea W. K. u. *V. minor*
im Herbare des bot. Gartens der
Univers.» (Mit Demonstra-
tion).

Im genannten Herbare liegt ein
VON JÓSEF V. SÁNDOR gesammel-
tes und *V. hybrida* SÁNDOR be-
nanntes Exemplar einer Pflanze,
welche insoferne eine Mittel-
stellung zwischen den erw.
2 Arten einnimmt als sie die
Tracht der *V. minor*, jedoch
die langen Blumenkronenzipfel
der *V. herbacea* aufweist. Das
einzige Exemplar wurde von
SÁNDOR in den buda-er Bergen
gesammelt.

Zum Schlusse wird eine Zu-
schrift des Ausschusses der
Gesellschaft verhandelt, welche
sich auf die Frage des Schutzes
naturwissenschaftlicher Spezia-
litäten und auf das Studium
der einheimlichen Flore bezieht.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1905

Band/Volume: [4](#)

Autor(en)/Author(s): diverse

Artikel/Article: [Hazai botanikai dolgozatok ismertetése. Referate über ungarische botan. Arbeiten. 150-157](#)